

ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ЧИННИК У МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ МОВИ

Філат Т. В., Сербіненко Л. М., Сидора М. Ю., Запорожець О. С.

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

Навчання української (російської) мови, як і будь-якої іноземної, включає декілька етапів. По-перше, це слухання незнайомого тексту з попереднім аудіюванням незнайомих слів. При цьому традиційно вважається, що тлумачення нових слів для англомовних студентів треба давати з перекладом на національну (англійську) мову слухача підготовчого відділення чи студента. Це не завжди правильний шлях. Багаторічний досвід засвідчує, що викладач, який не володіє англійською мовою, інколи досягає кращих результатів, ніж викладач, який знає рідну мову студента. Тому суперечним уявляється положення науковців Одеського національного університету про те, що "для посилення ефекту структура іноземної мови пояснюється рідною мовою студента"[1]. Хоча можна цілком погодитись з іншим положенням: "Статистичні дані при проведенні експериментів зі студентами показують, що чим більше іноземного матеріалу студенти прочитали, тим значніші їх успіхи в розумінні й спілкуванні іноземною мовою, яка вивчається" [1].

Заперечення викликає гіпотеза про те, що "читання в класі й вдома повинно відбуватись зорво без вимови слів, щоб увага зосереджувалась на загальному (не дослівному) розумінні речень, висловів або частин тексту і вільному їх перекладі рідною мовою. Цей метод передбачає, що, коли студент протягом двох років прочитає близько 1000 сторінок іноземного тексту, він одержить оперативне знання мови, яка вивчається" [1]. Вважаємо, що читання повинно супроводжуватись повторенням нових слів. А читання вголос – ефективніший шлях, ніж "читання очима" без вимови та повторення слів.

По-друге, вивчення нових слів супроводжується залученням студентів до монологів та діалогів, що не тільки включає асоціативне мислення, а й дає вихід на кінцеву мету навчання – вільне володіння мовою, вміння спілкуватися. Викладач моделює ситуації, коли студент не боїться зробити мовленнєву чи

граматичну помилку. Функція педагога-мовника – виправити помилки та закріпити у студента бажання "висловитись", залучаючи нові слова та граматичні конструкції.

По-третє, важливим є формування у студентів навичок грамотного письма: виконання граматичних вправ, написання диктантів, міні-творів. Треба враховувати й особливості різних національних груп: якщо індуци поважно ставляться до письмових класних і домашніх завдань, то студенти з арабських країн часто ігнорують письмові роботи, що, безумовно, негативно впливає на рівень їх грамотності. Китайці взагалі бачать у постійному письмовому повторенні слів єдиний можливий шлях запам'ятовування. Все це треба врахувати при складанні робочих планів, бо зменшення кількості годин з мови для іноземних студентів призводить до незадовільного засвоєння фахових дисциплін, а незнання мови, якою викладають предмети, – шлях до погіршення успішності, академічних заборгованостей і, врешті-решт, професійної непридатності в майбутньому.

По-четверте, потрапляючи в будь-які нові для себе умови, людина проходить через різний за часом, труднощами, особливостями процес адаптації. Він потрапляє в нове для себе соціальне оточення зі своєю структурою, правилами, пріоритетами тощо. Все це вимагає від студента докладати чимало зусиль, аби органічно та швидко увійти в нове русло життя. Якщо ж мова йде про студента з іншої країни, то процес адаптації суттєво ускладнюється, адже до вищезазначених аспектів долучаються національні, релігійні, культурно-соціальні, побутові питання, оперативне вирішення яких залежить як від особистих якостей студента, так і від його національності, яка визначає особливості національного характеру, що, у свою чергу, впливає на якість та швидкість адаптаційних процесів. На окрему увагу заслуговує одна з особливостей цих процесів, яка полягає у "прощупуванні меж дозволеного" (термін, сформульований методистами кафедри мовної підготовки ДЗ "ДМА МОЗ України" на основі багаторічного досвіду роботи з іноземними студентами), адже потрапляючи в нові для себе умови, особа намагається не

лише пристосуватись до правил та вимог оточення, але й перевірити, наскільки можна їх порушувати безкарно і яка межа цих порушень. З огляду на це, завданням викладачів, які працюють зі слухачами підготовчого відділення або студентами першого курсу, є не тільки допомога в адаптації, але й систематичне, тверде, а іноді й жорстке дотримання дисциплінарних норм з метою демонстрації та звикання до них студентів. Видається також доцільним максимально уніфікувати вимоги та дисциплінарні покарання, які застосовують різні викладачі, з різних дисциплін, що допоможе чітко окреслити для іноземних студентів межі дозволеного.

Від студентів медичних ВНЗ особливої уваги вимагає робота з медичним текстом. Спочатку – це міні-тексти з дисциплін, безпосередньо пов'язаних з медициною (біологія, анатомія, гістологія тощо). У Дніпропетровській медичній академії на підготовчому відділенні та першому курсі пропонуються такі міні-тексти медичної спрямованості: "Скелет і череп", "Суглоби, м'язи", "Кровообіг", "Органи травлення", "Органи дихання" та інші. Розмір тексту поступово збільшується, а його складність зростає. Застосовується загальний принцип навчання: від простого – до складного.

Серед усіх груп іноземних студентів найбільш мотивованими до вивчення української (російської) мови виявляються арабські. Багато з них бачать термін навчання у ВНЗ України як час, відведений на те, щоб спробувати заборонене вдома: дружба з дівчатами, нічне життя. Тому серед студентів змішаної англомовної групи саме араби першими намагаються спілкуватись на немовних дисциплінах новою для них рідною мовою викладача. У той час як інші обмежуються лише привітанням.

Досвід роботи з іноземними студентами свідчить, що в інтернаціональних групах вивчення мови країни навчання досягає вищого рівня, ніж у групах, які складаються з представників однієї нації. Пояснити це можна тим, що для вирішення будь-яких питань, які виникають у процесі навчання саме всередині групи, студенти різних національностей вимушені застосовувати спільну мову-посередник (мову навчання), адже інакше не зможуть знайти порозуміння зі

своїми однокурсниками та адаптуватись до умов та вимог навчального процесу. Студенти ж однорідної за національною приналежністю групи не мають нагальної необхідності спілкуватись між собою українською (російською) мовою, що позбавляє їх одного з важливих елементів мотивації до удосконалення мовної підготовки.

Традиційно вважають, що "індуси малоініціативні й роботи уникають... Індус у команді, за рідким винятком, – «слабка ланка»" [2]. Аксиома образлива і для індусів, і для викладачів, які працюють з ними і встигли полюбити студентів з Індії, незважаючи на деякі негативні риси їх характеру.

Індуси настільки доброзичливі та позитивні у своєму світосприйманні, що хочеться оминати негативні риси їх характеру: лінощі та малоініціативність. Серед індусів зустрічаються надзвичайно успішні та наполегливі студенти.

Вчені, які досліджують менталітет індусів, констатують: "Виховувати своїх дітей індуси починають фактично з народження. Головне, чого тут вчать, – це терпіння та вміння жити в гармонії із собою та навколишнім світом. Дуже важлива якість – це самовладання. Дітей з ранніх років вчать стримувати свої емоції, придушувати гнів і дратівливість" [3]. Думаємо, ці особливості характеру індусів треба враховувати в навчанні студентів. Тому тексти для читання, граматичний та морфологічний матеріал намагаємось дібрати у такий спосіб, щоб студент був зацікавлений у читанні, вивченні нових слів, бажав висловити особисту думку, переказати запропонований текст. Саме такими є тексти, які розповідають про історію Індії, творчий шлях видатних письменників, політичних діячів, космонавтів, вчителів, спортсменів тощо. Наприклад: "Індіра Ганді – перша жінка прем'єр-міністр Індії", "Делі – столиця сучасної Індії", "Цікава Індія", "Рабіндранат Тагор", "Ракеш Шарма – перший космонавт Індії". Впровадження в навчальний процес історико-культурознавчих матеріалів, пов'язаних з національними традиціями, на наш погляд, підвищує ефективність навчання студентів.

Особливу зацікавленість викликають матеріали про індійські святині та образ життя: "День Матері в Індії", "Дівалі – фестиваль вогнів в Індії", "Аюрведа", "Сімейні традиції Індії", "Побут індусів", "Система освіти в Індії".

Від поваги до національних цінностей іде й бажання більше дізнатися про національні святині України. Цікаво, що на початковому етапі Україна для індусів асоціюється лише з іменем футболіста Андрія Шевченка. Тому тематичний матеріал намагаємось дібрати у такий спосіб, щоб уявлення про Україну було найповнішим. Це тексти, присвячені українським звичаям, визначним пам'яткам, театрам, вченим, письменникам, артистам тощо. Наприклад: "Київ – столиця України", "Головні пам'ятки Києва", "Дніпро – місто майбутнього", "Перший професійний театр України", "Українські пісні і танці", "Легенди українського спорту", "Українська сім'я".

Мовна підготовка іноземних студентів – обов'язкова умова їх подальшого успішного навчання та гармонійної адаптації до умов та правил життя в Україні. Навчаючи громадян з інших країн, необхідно не лише використовувати всі здобутки методики викладання, а й враховувати особливості національного характеру різних груп студентів та застосовувати диференційований, гнучкий підхід до організації навчального процесу, намагаючись максимально ефективно використовувати позитивні національні риси та етично оминати ті особливості, які шкодять успішному навчанню, зокрема вивченню мови.

Література

1. Костюк Н.О., Халилов А.Ш., Шип И.В. Особенности преподавания иностранных языков в школах и университетах США // Одесский национальный университет им. И.И.Мечникова. Педагогические науки. – Вып. 5. Современные методы преподавания [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/2_ANR_2010/Pedagogica/5_57175.doc.htm.
2. Електронний ресурс – Режим доступу: <http://psilonsk.livejournal.com/13746/html>.
3. Електронний ресурс – Режим доступу: http://www.moya-planeta.ru/travel/view/kak_vospityvajut_detej_v_raznyh_stranah_10992/.